

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 15. maijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 57/2023),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par nodokļiem un nodevām” (turpmāk – Likums) 26. panta pirmo daļu un 37. panta sesto daļu, ciktāl tās attiecināmas uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinājamiem nodokļiem adresāts, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Likuma 26. panta pirmā daļa noteic: “Nodokļu maksājumus atbilstoši nodokļu deklarācijai, avansa maksājumu aprēķinam, kā arī citiem dokumentiem par maksājumiem budžetā vai pēc nodokļu administrācijas kontroles (pārbaudes, revīzijas) aprēķinātos nodokļu maksājumus (arī soda naudu), kuri nav samaksāti nodokļu likumos vai citos normatīvajos aktos noteiktajā termiņā, un ar tiem saistīto nokavējuma naudu, kā arī izdevumus par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā nodokļu administrācija piedzen bezstrīda kārtībā, pamatojoties uz lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu.”

Savukārt Likuma 37. panta sestā daļa paredz, ka nodokļu maksātājs, attiecībā uz kuru ir veikti šajā likumā noteiktie izpildes nodrošināšanas pasākumi vai izdots lēmums par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, var iesniegt sūdzību, ja izpildu darbības neatbilst likuma noteikumiem. Sūdzību var iesniegt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram septiņu dienu laikā no dienas, kad nodokļu maksātājs ir uzzinājis par izpildu darbību. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors sūdzību izskata šā panta ceturtajā daļā noteiktajā termiņā. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu septiņu dienu laikā var pārsūdzēt tiesā. Tiesu izpildītāja darbību pārsūdzēšanai piemērojami Civilprocesa likuma noteikumi. Sūdzības iesniegšana izpildes nodrošināšanas pasākumu piemērošanu un nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu neaptur.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka

juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 11. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – Dienests) Pieteikuma iesniedzējai nosūtīja brīdinājumu, ar kuru aicināja to divu nedēļu laikā veikt nodokļu saistību samaksu, jo, atbilstoši brīdinājumā norādītajam, esot konstatējama uzņēmuma pāreja no cita komersanta uz Pieteikuma iesniedzēju. Ņemot vērā, ka parāds netika samaksāts, Dienests [datums] pieņēma lēmumu uzsākt nokavēto nodokļu maksājumu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā. Pieteikuma iesniedzēja [datums] iesniegusi sūdzību Dienesta ģenerāldirektoram. Dienesta ģenerāldirektors ar [datums] lēmumu (turpmāk – Lēmums) minēto sūdzību noraidījis. Pieteikuma iesniedzēja Lēmumu pārsūdzējusi Administratīvajā rajona tiesā, kas ar [datums] lēmumu sūdzību noraidījusi. Šis tiesas lēmums nav pārsūdzams.

6.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Likuma 26. panta pirmā daļa, ciktāl tā attiecināma uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinātajiem nodokļiem adresāts, aizskar tai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu un 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, jo ļauj cita komersanta nokavētos nodokļu maksājumus piedzīt no trešās personas bezstrīda kārtībā gadījumā, kad pastāv strīds par to, vai uzņēmuma pāreja ir notikusi. Proti, minētā norma liedzot vērtēt jautājumu par uzņēmuma pāreju Administratīvajā procesa likumā noteiktajā vispārējā kārtībā.

Likuma 26. panta pirmā daļa vispārīgi regulē nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā. Taču minētā norma tiešā veidā neparedz Dienesta tiesības nodokļa parāda bezstrīda piedziņas kārtībā arī konstatēt uzņēmuma pāreju. Pieteikumā ir norādīts, ka Likuma 26. panta pirmās daļas interpretācijas rezultātā, kas esot balstīta tiesu prakses atziņās, Dienests Lēmumā ir atzinis, ka tam ir tiesības nokavēto nodokļu maksājumu bezstrīda piedziņas kārtībā arī pieņemt lēmumu par attiecīgo nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu no trešās personas, kas vienlaikus ar šādu lēmumu tiek atzīta par uzņēmuma ieguvēju parādnieka uzņēmuma pārejas ietvaros. Taču, lai konstatētu uzņēmuma pāreju, esot jāveic komplekss nodokļu maksātāja darījumu izvērtējums, ko nav iespējams veikt vienkāršotā kārtībā.

Satversmes tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka tā vispārīgā gadījumā nepārvērtē tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*). Ņemot vērā, ka Pieteikuma iesniedzēja Likuma 26. panta pirmās daļas neatbilstību Satversmei pamato galvenokārt ar tās interpretāciju un piemērošanu, kolēģija negūst apstiprinājumu tam, ka tieši minētā tiesību norma, nevis tās piemērošana konkrētajā situācijā rada Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā un 105. pantā ietvertu pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par Likuma 26. panta pirmās daļas, ciktāl tā attiecināma uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinātajiem nodokļiem adresāts, atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.2. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Likuma 37. panta sestā daļa, ciktāl tā attiecināma uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinātajiem nodokļiem adresāts, aizskar tai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu. Proti, šī norma nenodrošinot pienācīgu iespēju efektīvi apstrīdēt piedziņas vēršanu uz nodokļa maksātāja mantu gadījumā, ja piedziņa tiek vērsta saistībā ar cita nodokļu maksātāja saistībām.

Satversmes tiesas judikatūrā ir atzīts: personai jāsniedz ticams pamatojums tam, ka tiesību normas izraisītās nelabvēlīgās sekas rada pamattiesību aizskārumu tieši tai (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 22.1. punktu*). Turklāt jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību aizskārumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*). Tomēr no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem nav gūstams apstiprinājums tam, ka Likuma 37. panta sestā daļa, kas regulē kārtību, kādā nodokļu maksātājs var apstrīdēt un pārsūdzēt attiecībā uz to izdoto lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, pati par sevi aizskartu Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par Likuma 37. panta sestās daļas, ciktāl tā attiecināma uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinātajiem nodokļiem adresāts, atbilstību Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.3. Pieteikuma iesniedzēja arī norādījusi, ka Likuma 37. panta sestā daļa, ciktāl tā attiecināma uz piedziņu pret nodokļu maksātāju, kurš nav lēmuma par aprēķinātajiem nodokļiem adresāts (turpmāk – apstrīdētā norma), aizskar tai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu. Proti, minētā norma paredz sarežģīta jautājuma – uzņēmuma pārejas fakta – konstatēšanu vienkāršotā procesā, tādējādi liedzot pilnvērtīgu pieeju taisnīgam tiesas procesam.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī šādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, Dienesta ģenerāldirektora lēmums tika pārsūdzēts Administratīvajā rajona tiesā, kuras lēmums nav pārsūdzams.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmo teikumu konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad tika pieņemts un stājās spēkā Administratīvās rajona tiesas lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2023. gada 13. aprīlī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā

ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tajā ir noteikta vienkāršota kārtība, kādā izlemjams jautājums par administratīvā akta piespiedu izpildi, kurā iekļauts arī uzņēmuma pārejas izvērtējums. Uzņēmuma pārejas konstatēšana esot sarežģīts process, kura ietvaros ir jāveic komplekss nodokļu maksātāja darījumu izvērtējums pēc to ekonomiskās un juridiskās būtības, taču vienkāršota tiesas procedūra sūdzības kārtībā nenodrošinot atbilstošu tiesas kontroli pār administratīvā akta piespiedu izpildi, kurā Dienests ir iekļāvis uzņēmuma pārejas izvērtējumu. Proti, atšķirībā no vispārīgā procesa apstrīdētajā normā noteiktais vienkāršotais process paredzot nesamērīgi īsus termiņus nokavēto maksājumu piedziņas apstrīdēšanai un pārsūdzēšanai. Turklāt sūdzības iesniedzējam neesot garantētas tiesības uz lietas izskatīšanu mutvārdu procesā vismaz vienā tiesu instancē, tiesības iesniegt tiesā papildu pierādījumus, sniegt papildu rakstveida apsvērumus, lūgt tiesai noplatināt lieciniekus un noteikt ekspertīzi, kā arī veikt citas procesuālas darbības. Tāpat tiekot liegtas tiesības pārsūdzēt pirmās instances tiesas lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu un nokavējuma naudas piedziņu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izriet valsts pienākums paredzēt taisnīgu lietas izskatīšanas procedūru. Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Turklāt tiesību uz taisnīgu tiesu mērķis nav nodrošināt pieeju tādai tiesai, kas var aizvietot iestādes viedokli ar savējo. Tomēr tiesai jābūt tiesībām lemt par strīda galveno jautājumu un, ja nepieciešams, nosūtīt lietu atkārtotai izvērtēšanai tai pašai vai citai iestādei (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 12.1. punktu*).

Pieteikumā citēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra un ietverti vispārīgi apsvērumi par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei. Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ ar esošajām garantijām un likumdevēja tiesai piešķirto rīcības brīvību kopumā netiktu nodrošināts taisnīgs tiesas process. Proti, Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, kāpēc likumdevējam no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu pienākums paredzēt īpašu procesuālo kārtību tieši attiecībā uz lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, kas uzņēmuma pārejas rezultātā vērsta pret uzņēmuma

ieguvēju, izskatīšanu. Esošais regulējums jau paredz administratīvajām tiesām tiesības to kompetences ietvaros izvērtēt to, vai ir notikusi uzņēmuma pāreja, kā arī neliedz objektīvās izmeklēšanas ietvaros īstenot Pieteikuma iesniedzējas norādītās procesuālās garantijas. Tādējādi pieteikumā nav pamatots, kādēļ apstrīdētās normas piemērošana pilnvērtīgi nenodrošinātu Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu.

Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 57/2023).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina